

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis Universa

Ad Mentem Præcipuorum Theologorum & Canonistarum, per Casus practicos exposita, nunc quartò ab ipso Authore revisa ... & in 4. Tomulos sic divisa, ut pro libitu in duas aut 4. Partes commodè compingi possit

à Casu XXXVII usque ad Casum LXXV. inclus. exhibens Materiam de Restitutione, de Contractibus, de Religione & Vitiis eidem oppositis

Jansen, Leonard

Coloniæ Agrippinæ, 1752

VD18 13475452-001

Casus XLIV. De Contractu inito ex errore & metu.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39820

CASUS XLIX.

De Contractu inito ex errore,
& metu.

Cajus emit sceram, & vinum Rhenanum, putans esse Mosellanum. 13. Causam suam committit Advocato, quem falso putat esse verum. 14. Metu perdenda litis ei filiam suam promittit, ibi Titium existimans esse suum cognatum, & filiam suam contra stupratorem dedidisse in filium adoptat. 15. Qui cum filia flagitio deprehensus, timens à domo ejici, vel infamari ei promittit Matrimonium. 16. Theopylus super his consultus dicit omnes hos contractus valere, tum, quia error, si quis intercurrit, non vincibilis. 17. Et quamvis contractus ab initio errore fortè non fuisset initus, tamen error non fuit circa substantiam. 18. Tum, quia metus, qui adfuit, fuit levis. 9. Vel à tertio, & non in ordine ad contractum, incussus. 6. Et in dubio standum est pro valore actus. 19. Pro Resolutione.

QUÆR. I Quid circa Contractus ex errore initos ?

Sequent. 1. Error in contractu potest esse vel circa substantiam, ut si emas vitrum, putans esse gemmam; vel circa accidens; si emas equum decennem, quem putabas esse quinquennem; si error oriatur ex propriâ errantis opinione, vocatur propriè error, si ex alterius inductione, dicitur dolus; uterque potest esse antecedens, vel

K 5

can-

tantum concomitans, seu incidens, antecedens est, qui dat causam contractui, concomitans, vel incidens, qui non dat causam contractui, eò quòd, sine ipso contractus initus fuerit.

2. 2. Error vel dolus circa substantiam, id est, circa materiam, causam, vel motivum primarium intentum, sive antecedens sit, sive concomitans, invalidat contractum; ut si pro vino tibi quis vendat siceram, pro auro cuprum, est comm. et constat ex *L. labeo 45. ff. de contrah. empt.* ubi dicitur nullam esse venditionem, si vendatur aurichalcum pro auro: Ratio est; quia error circa substantiam facit non cognosci substantiam, per consequens impedit consensum in substantiam, qui est de essentia contractus.
3. 3. Error circa accidens, etsi sit antecedens, & causatus ex malitia alterius contrahentis, non obstat valori contractus, neque ex jure naturæ, quia non impedit cognitionem, & consensum in substantiam; neque ex jure positivo, quia decepto ex tali contractu conceditur jus & actio contra deceptorem, quæ compelli potest ad servandum contractum damno compensato, si innocens velit. §. 1. *Instit. de except. Sotus Molina. Sanch. Laym. hic c. 5. num. 6.* Et si quæ jura dicant, ejusmodi contractum esse irritum, volunt esse irritum quoad effectum, hoc est, ab innocente rescindibilem; non quoad substantiam. Undè valet, si emas equum decennem putans eum quinquennem, vinum Rhenanum putans esse Mosellanum; si tamen accidens, vel qualitas inest se ex parte motivi vel materiæ primario intentæ, tunc accidens transit in substantiam, v. g. color respectu panni est accidens, si tamen emat

pannum nigrum ad luctum, & substituatür ru-
ber, accidens transibit in substantiam, & annul-
labit contractum, quia primariò intendebatur,
pannus aptus ad luctum, qualis non est pannus
ruber; item si dem eleemosynam Petro diviti,
putans me dare Paulo pauperi, error afficit sub-
stantiam, quia motivum principale erat sublevare
pauperem, qualis non erat Petrus, *Sanch. Molin.*
Nov. Laym. n. 3.

4. Dolus antecedens circa accidens, causatus
ab altero contrahente, quamvis non invalidet
contractum, facit tamen eum pro libitu illius,
cui dolum passus est, rescindibilem. *L. si dolo 5.*
de rescind. vendit. Less l. 2. c. 17. d. 5. num. 25.
Alao de contr. d. 2. punct. 5. num. 19. Ratio est:
quod per contractum dolo obtentum comparti fit
injuriam, quæ in specie reparari non potest, nisi
injuriatus reponatur ad statum, in quo erat ante
dolum; atque hoc fieri non potest sine rescissione
contractus; ergo. Quod si error accidentalis non
est ex culpa compartis, sed ex dolo tertii, vel ex
propria contrahentis ignorantia, ut si ex tua im-
peritia, vel ex dolo Petri consilio, a Paulo
omas vinum novum, putans esse vetus, contra-
ctus non erit rescindibilis, sed habes actionem
quantum minoris contra venditorem, hoc est, po-
tes petere, ut contractus reducatur ad æqualita-
tem; item potes convenire Petrum ratione doli
mali, si talis intervenerit. *cit. L. si dolo. Ratio est;*
quod sit consensus in substantiam, & venditor ti-
bi non fecerit injuriam, ergo non est, cur con-
tractum rescindere possis.

S. dicas 1. Per errorem à tertio causatum nota-
biliter mutatur, & vitiatur materiã contractus,
v. g. in casu posito vinum, ergo damnum
pas-

passus potest contractum rescindere, sicut sponsus potest rescindere sponsalia, si notabiliter vitietur sponsa, quamvis non ex dolo sponsi.

2. Metus injustus etiam à tertio in ordine ad contractum incussus, facit contractum rescindibilem, ut infra dicitur, ergo & dolus.

3. ad 1. N. C. illud damnum sufficienter reparari potest per actionem quanti minoris, quod non semper tenet in sponsalibus, in quibus etiam major libertas requiritur propter difficultatem, & indissolubilitatem matrimonii.

Ad 2. iterum N. C. leges ita statuunt de dolo, non de metu, nec Legum semper petenda est ratio L. 20. § 21 de leg. Ratio congruentiae esse potest, quod dolus per circumspectionem caveri possit, non ita metus.

7. QUÆR II. Quid sit metus, & qualiter vitiet contractum? 3. Metus est animi trepidatio ob apprehensum instans malum, si oriatur ex causa naturali, v. g. timeo mortem à morbo, à bestia, à tempestate, vocatur metus intrinsecus; si incutitur ab homine, vel causâ liberâ, vocatur extrinsecus: duas hinc accipe regulas, ex quibus cetera facile deduces.

Prima: nullus metus intrinsecus vel extrinsecus justè incussus invalidat contractum, aut facit rescindibilem: Ratio est; quia metus relinquit actum simpliciter voluntarium, & in metu intrinseco, vel extrinseco justo nulla intervenit injuria, ergo non est ratio, cur contractus ex tali metu initus, sit invalidus, aut rescindibilis; sic valent vota metu naufragii, lethalis morbi, vel alterius mali facta, item valent sponsalia à stupratore inita ex metu, ne denuntietur judici.

Regula 2da: *metus injustus gravis in ordine ad* 8.
resorquendum contractum incussus, non quidem in-
validat contractum (si matrimonium, Professio-
nem Religiosam, & paucos alios excipias,) facit ta-
men eum rescindibilem ob injuriam, quæ per talem
metum causatur: prima pars est contra Molin. Re-
bell. Sporer, &c. qui dicunt ejusmodi contractus
esse ex jure naturæ nullos, quia ex actione injurio-
sa non potest quis sibi acquirere jus; sed contra est:
metus non facit contractum simpliciter involunta-
rium, ergo non tollit consensum vel aliquid aliud
de jure naturæ ad valorem contractûs requisitum,
neque metum incuriens acquirit jus ex iniquâ suâ
actione, sed ex voluntario alterius consensu.
Sylvius, Gabriel. Nav. Vasq. Sotus. Suar. Less.
Lopez. Sanchez de matr. lib. 4. d. 8. num. 4. Laym.
de num. 2. Lugo d. 22. num. 115. Metzger. tr. 13. d.
1. a. 3. Herman. thes. 20. Viva opusc. 1. q. 6. a.
1. secunda pars etiam probatur, quia jura de his
contractibus loquuntur ut validis, qui irritatione,
vel rescissione indigeant. L. si mulier 21. ff. de eo
quod metus causa instit. de except. Santh. Less. Lugo
cit.
 Dixi. 1. *metus gravis, id est talis, qui vehe-*
menter conturbat, nec facile superari potest, id-
que vel simpliciter respectu omnium personarum,
vel si instet grave malum, etiam viro forti merito
timendum, v. g. mutilatio, incarceration, mors
&c. vel saltem gravis respectu talis personæ v. g. 9.
periculi, mulierculæ, aut senis. Quod si metus in-
justè incussus in ordine ad contractum, tantum sit
in foro interno, contractus in foro externo nequidem erit
rescindibilis, quia jura metum levem pro nihilo
reputant; idem pro foro interno conscientie do-
ctet Medina, Pontius, Tambur, &c. quia me-
tus

tus levis facillè repelli potest, ideòque qui non repellit, voluntariè metum patitur, volenti autem non fit injuria, nec contractus censetur factus ex metu sed ex propriâ voluntate, quâ noluit metum levem repellere, oppositum tamen videtur probabilius cum *Less. Sanch. c. 10. num. 3. Nav. c. 17. num. 15. Laym. num. 4. Dicast. l. 2. de just. t. 3. d. 1. num. 110. Sporer tr. 5. c. 12. n. 124. Metzger. n. 7. Viva. a. 3. consentit Lugo num. 138.* si metus sit unicum motivum, vel causa principalis consensûs. *Ratio est;* quòd ille metus sit injuriolus comparti; injuria autem hæc reparari non potest, nisi injuriatus per rescissionem, contractus ponatur ad statum pristinum libertatis, ad quem jus habet. *Nec obstat* 1. quòd metus in ratione metus dicitur levis, nam in ratione injuriæ, & damni illati potest esse peccatum grave, sicut si levi verberes frangas vitrum pretiosum; *nec obstat* 2. quòd metus levis facillè possit repelli, nam patiens non obligatur repellere, sed permittere potest eam reservatione sui juris; quis enim dicit calumniatores, detractores à culpâ & onere restituendi honoris & famæ esse liberos; ex hoc, quòd Christus Dominus, vel homo sanctus, suam dehonorationem facillè impedire potuerit, & tamen noluerit. Jam dicta intellige de contractu ex naturâ rescindibili; nam in sententiâ, quòd matrimonium ex metu levi initum valeat, rescindi non poterit, quia semel validum ex naturâ suâ est indissolubile; an autem reipsâ tunc valeat, dicam suo loco.

Dixi 2. incussus in ordine ad extorquendum contractum, sive metus incutiatur ab altero contrahentium, sive à tertio, semper ab eo, qui

metum passus est; rescindi poterit. *L. item 14. §.*
ff. quod metus causâ; si verò metus est, qui-
 dem injustè incussus, non autem in ordine ad
 contractum, sed ad alium finem v. g. sumendam
 vindictam, & metum patiens eligit contractum
 tanquam medium, quo intentatum malum evade-
 re possit, alii affirmant, alii negant, contractum
 esse rescindibilem; videtur autem distinguen-
 dam: si contractus ineatur cum eo, qui metum
 injustè incussit, etsi non in ordine ad contractum,
 rescindi poterit, secùs si cum alio innocente, sic
 si hosti me occidere volenti metu mortis offeram
 100. aureos, donatio rescindi poterit, quia ho-
 stis tenetur ad omne damnum emergens ex injusto
 metu, inter alia autem damna est donatio 100. au-
 reorum: si autem tertio promittam centum, ut
 me in tali periculo defendat, utique valebit pro-
 missio, nec rescindi poterit, etsi facta sit ex metu,
 quia hic nullam mihi fecit injuriam, sed præstitit
 operam mercede dignam. Ex eodem principio
 valida est emptio armorum, vel annonæ facta me-
 tu hostium; validum est mutuum, quod Respub-
 lica suscipit ad dandum litrum hosti pro commi-
 tato incendio; validum est matrimonium, quod
 eligitur tanquam medium ad conciliandum poten-
 tem adversarium, vel quod eligit captivus cum
 hosti custodis carceris, ut ex eo dimittatur. *Sanct.*
Leg. Less. l. c.

Nunc ad Casum §. 1. Emptio siceræ loco vini 12.
 est invalida, quia est error in substantia, quod re-
 tet, etiamsi Cajus æquè libenter, & eodem pre-
 tio emisset siceram, si eam cognovisset; *Ratio est*;
 quod ad contractum absolutum requiratur con-
 sensus præsens in hanc materiam, qui jam existat,
 sed

sed hic consensus non existit, sed existeret, si Cajus errorem cognovisset.

13. 2. Quòd Cajus emat vinum Rhenanum putans esse Mosellanum, non invalidat contractum, imò nec facit rescindibilem, nisi dolo venditoris contigerit, sed tantùm habet actionem quanti minoris, quia solùm est error circa accidens, excipe, nisi ratio Mosellanici sit primariò ab evente intenta; ut si aliud vinum in patria sua vendere non posset, tunc enim accidens transiret in substantiam.
14. 3. Conductio Advocati, quem Cajus falso putabat esse peritum, est nulla; quia primariò hìc non intenditur persona, sed ejus peritia, quæ non est; quòd verò Cajus metu perendæ litis Advocato promittat filiam, vel ita intelligitur, ut Advocatus hunc metum per suam delictam, vel tardiozem operam Cajo injustè incullerit, etsi non in ordine ad hanc promissionem, tunc promissio rescindi poterit juxta dicta n. 11. vel Cajus spontè hanc promissionem concepit ad ad acuendam Advocati diligentiam, & firma erit promissio.
15. 4. Adoptatio Titii in filium, qui falso creditur esse cognatus, est nulla, si cognatio est ratio primaria adoptandi, si verò primaria ratio adoptandi, est, quia eripuit filiam à stupro, & hæc ratio vera sit, adoptio subsistit; si utrumque motivum de se erat sufficiens, & adæquatum, ut ut quodlibet movisset altero absente, valet adoptio, dummodò unum è duobus, qualecunque illud sit, existat.
16. 5. Titius iniens sponsalia ex metu, nè ob crimen è domo ejiciatur, validè init, quia est metu justus; quòd ad timorem infamiæ, distinguetur

dam est; vel enim ille à Cajo, aut alio injustè incurritur in ordine ad extorquenda à Titio sponsalia, tunc infirma erunt sponsalia: vel infamia timetur ab ipso crimine, & valebunt sponsalia, quia metus est intrinsecus.

6. Error circa substantiam, quamvis sit vincibilis, invalidat contractum; nam quamvis poterit quis cognoscere, si tamen de facto non cognovit substantiam, etiam non consentit in substantiam, sinè tali autem consensu contractus est nullus.

Dices: ignorantia vincibilis non excusat à peccato, ergo nec ab obligatione contractus. *Conf.* quia sic dabitur ansa innumeris mendaciis, & litibus; nam facilè quis dicet, se ignorasse substantiam contractus. *R. N. C.* ignorantia vincibilis excusat à peccato, cujus malitia ignoratur; non autem à peccato ignorantiae affectatae, vel neglectae scientiae; simili modo excusat ignorantia ab obligatione contractus, cujus substantia non cognoscitur. *ad Conf. R.* Tali asserto in foro externo non ereditur, nisi proberur.

7. Non obstat valori contractus, quod non fuerit initus, si qualitas fuisset cognita; nam incertanum sequitur, quod positâ cognitone qualitatis, futura fuisset volitio, quæ impedivisset obligationem, non autem, quod nunc fuerit, aut nunc impediat, nisi qualitas redundet in substantiam. *Vasq. Valent. Sanch. l. 4. in Decal. c. 2 à num. 6.*

8. De metu satis dixi à n. 7. quibus adde: si Titium in crimine deprehensum, fictè mineris accusare, & hic det aliquid eo sine, ut non accuses, datum retinere potes, quia metus est justus. *Nec obstat;* quod det ex errore, certò non datur.

L

RUS,

R. D. Jansen Theol. Moral. Tom II.

rus, si sciret tibi non esse serium; nam error non est circa substantiam vel causam finalem, ideo enim dat, ut resignes juri ad accusandum, atque hoc verè facis, etsi seriò non intenderis accusare, ergo *Sanch. Less. Dicast. n. 119.*

19. 9. In dubio, an error fuerit substantialis, an causa, quæ nunc cessat, fuerit principaliter motiva, jura volunt. præsumi pro valore actus, et videtur pro eo esse possessio, quia scitur esse factus; & ignoratur ejus invaliditas. *Sanch. m. 1. 34. § 52.* Idem à potiori est dicendum, si dabitur, an intervenerit dolus, error vel metus, quia facta, & delicta non præsumuntur; in dubio an verè consenseris in obligationem, si tenebaris consentire, aut verba tua significarunt obligationem; præsumeris verè consensisse, quia nemo censetur consensum injustè subtrahere, aut loqui aliter, quàm sentiat.

C A S U S L.

De iis, qui contrahere possunt, item de materiâ contractuum, & juramento contractibus apponi solito.

CAmillus in infantiâ. 2. 4. Ante, & post pubertatem sine auctoritate Tutoris. 5. Quem agnoscere non vult. 3. Varios celebrat contractus, et post cum licentiâ Tutoris omnes, etiam rerum alienarum, ratificat. Ibid. Et cum ipso Tutore iniuriâ Onerosos, etsi juratos. 13. Implere non vult, petens restitutionem in integrum. 8. Et relaxatorem